

המסרים והתכונות הגלומים בליל הסדר מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

בעת הקידוש כששולחן ליל הסדר ערוך ומסודר, אנו בני תימן מכסים את השולחן כדי ליצור אווירת מסתורין בקרב הדור הצעיר, על מנת שישאלו מדוע הוא מכוסה? מה גלום ומה יש בפנים?

לאחר הקידוש מגלים וחושפים את השולחן, מסודר, עשיר ומגוון, נוטלים ידיים ולוקחים ירק, ומטבילים עדה ועדה ומנהגה. המכנה המשותף הוא שלאחר מכן, מיד מכסים את השולחן, או למנהגים אחרים עוקרים את הקערה, וזאת מדוע? כי הדור הצעיר מרגיש תחושת רעבון, והם עשויים לחשוב, שהגיע זמן הסעודה, אך מדוע לאחר אכילת חתיכת ירק קטן כבר מכסים את השולחן, ולא מאפשרים לאכול עוד? וזהו אכן הפתיח המקורי של שאלות ה"מה נשתנה". אין אנו רוצים שה"מה נשתנה" יהיה דקלום חסר ערך, אלא גירוי דידקטי שיביא את הדור הצעיר לשאול מה זה? מה קורה כאן? מה הולך כאן? כל מי שעוסק בחינוך יודע שזהו גירוי חינוכי ממדרגה ראשונה. וכאן נוצר הגירוי החינוכי הראשון.

בבהילו יצאנו ממצרים

מיד לאחר מכן לוקח עורך הסדר מצה בידו ואומר: בבהילו יצאנו ממצרים הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך לפסח ייתי ויפסח, השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישאל, שתא הכא עבדי לשתא דאתיא בני חורי.

המצה-הלחם הזה, הוא לא לחם רגיל, אלא לחם של עניים שלא הספיק להחמיץ והוא לרוב טפל. זהו הלחם שאכלו אבותינו בארץ מצרים. הפסיקה פותחת בארמית והיא מאותתת שאמרנו פיסקה זו גם כשגלינו לבבל. כלומר, מעולם חגגנו את ליל הסדר חג הגאולה, גם כשלא היינו ריבוניים בארצנו, וגם בגולה כשדיברנו ארמית, ובכוונה אנו פותחים את הפתיח הזה בארמית, להראות שהעם היהודי חגג את חירותו גם בתנאים של גלות. העובדה שעם חונג את גאולתו גם בתנאים של גלות, מעידה שהעם מסתובב, מתקיים, מתהלך עם ההכרה ועם האמונה, שהגאולה של העם היהודי היא לא אירוע חולף אלא היא נצח. גם אם חס ושלום בגלל נסיבות אלו ואחרות הגאולה לכאורה פסקה.

ראיה לכך, בית ראשון חרב וגלינו לבבל, הנביא ירמיהו מבטיח שעוד כ-70 שנה נשוב לכאן, אך לא האמינו בכך. ברם, אחרי 70 שנה שבנו לארץ, נבנה בית שני, והנה, ישנן עתה נבואות האומרות שלאחר חורבן בית שני יארך זמן רב עד שנשוב לארצנו. ובאמת, המתנו קרוב ל-2000 שנים, חגגנו ונחגגנו את חרותנו ואת גאולתנו, אך בזכות חגיגת חג הגאולה גם בגלות, זכינו, ואנחנו מודים לה' על הזכות לשוב

לארצנו. אמנם הגאולה טרם שלמה, והמפעל עוד ימשיך ויתמיד בפרט בגישור בין דתיים ללא דתיים, ובין העדות השונות, ובינינו ובין אומות העולם. אף שהדרך ארוכה, אין מקום לייאוש, כי זה רק אומר שאמונת העם היהודי בגאולה העתידה, נותנת לנו את הכוח להתמיד להתעקש ולהיאחז באמונה שבסופו של דבר הגאולה תושלם. במקדש או במאוחר, היא בוא תבוא.

הפסקה מסתיימת בעתיד: "שתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישאל, שתא הכא עבדי, לשתא דאתיא בני חורי". זה מאוד מפתיע, כי מעורבות כאן הארמית והעברית, וזהו איתות למעבר מגלות לגאולה. בדומה לכך, תקופת המעבר מגלות לגאולה, תתאפיין בהיבטים של גאולה ושפת הקודש, והעברית מסמלת אותן, אך גם בהיבטים גלותיים שנצטרך לאט לאט להשתחרר מהן. ולכן הפסקה מסתיימת בתערובת, לשון הקודש ולשון ארמית.

ירושלים של מעלה

חתמנו: השנה אנו עבדים בשנה הבאה בני חורין. וכי עתה אנחנו עבדים? חג הפסח איננו מכיל בתוכו עניינים היסטוריים בלבד, אלא משלים למצבו הרוחני של עם ישראל, היסטוריה שמניחה יסוד להווה ולעתיד. אמרנו לשנה הבאה בירושלים גם כשהיינו בגלות, וגם עתה כאשר אנו נמצאים פה עדיין אנו אומרים כך, כי אין אנו מתכוונים לירושלים שהיא רק מאוחדת, אלא לירושלים המאחדת שהיא מרכז רוחני מוסרי, מגדלור לעם היהודי ולכל האנושות. אמנם זהו תהליך ארוך, ובאמת שמחים אנו בבנייה של ירושלים ובהרחבתה, אבל אין אנו מסתפקים בהתרחבות גיאוגרפית, כי יש לירושלים ייעודים רוחניים-מוסריים בשלב הראשון לעם היהודי, ובשלב השני לכלל האנושות, לשלום האוניברסלי שאנו מייחלים לו. כך שאנו יכולים להמשיך לומר לשנה הבאה בירושלים, כי יש לירושלים של מעלה, ויש לירושלים של מעלה ומטרה זו טרם הושלמה.

עד כאן הצגנו את העבר והעתיד, אבל היכן אנו בהווה? לכן אנו ממשיכים ואומרים: "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך לפסח ייתי ויפסח", כל מי שרעב יבוא לאכול, כולנו עניים, כולנו ייתיי ויפסח, זהו ההווה. רבים מאיתנו הם אנשים טובים, עושים דברים הומאניים ראויים ואינם מגיעים לתקשורת. כי לצערנו מה שמגיע לתקשורת זה בעיקר הדברים השליליים והשוליים. יש הרבה מפעלים טובים שלא זוכים לסיקור, ואנחנו אפילו אולי קיימים בזכותם, בזכות הרבה דברים טובים כאלה נסתרים.

עולם חסד יבנה

בליל הסדר אנו זוכרים שאבותינו כולם היו עניים ומשועבדים במצרים, לכן גם כשאנחנו ב"ה כבר מתחילים להתאושש מבחינה כלכלית, וב"ה יש אנשים מוכשרים ומוצלחים, אבל עדיין אוי לה לחברה אשר מטפחת את הסובייקט ושוכחת את אותם החברים בחברה שלא שפר

עליהם מזלם. חברה ייעודית וערכית אומרת זה רכושך, כל הכבוד לך, תהנה ממה שה' נתן לך ממה שעמלת, אבל "עולם חסד יבנה", תפנה את המבט לחלשים ולנזקקים, כי אנו חברה ערכית, אנו לא חברה קפיטליסטית, אלא חברה שנחשבת חברה חופשית ומחנכת לאהבה ודאגה לזולת. "עולם חסד יבנה". ולכן בליל הסדר אנו פותחים את השערים ואומרים: "כל דכפין ייתי ויכול", מי שרעב יבוא ויאכל. "כל דצריך יתיה ויפסח", מי שאין לו היכן לעשות את הפסח, יבוא ויעשה את הפסח. ורק לאחר מכן אנו אומרים בלשון עתיד: לשנה הבאה בארעא דישאל. כלומר, אם יש לנו הווה מוסרי כזה, יש לנו בטחון להתגשמות העתיד. נמצא שההווה הוא הדאגה שנהיה ערכיים, מוסריים, הגונים, וחברה הומנית. כך שבפיסקה זו יש בה מן העבר, מן ההווה ומן העתיד.

לשמח את האמללים

חשוב להזכיר שאף שדואגים למזון לכל בני האדם, עדיין יש אנשים שהם עריריים ובודדים. ומעשה שהיה שקיימנו שבת בבית מלון עם מאות אנשים שהשתתפו ללמוד יחד כיצד להתכונן לפסח, ואכן עסקנו בענייני תורת הפסח לצד חוויה דתית מאוד יפה ומעיינת. לביל שבת אחרי הסעודה, ניגשת אלי אשה כבת 40 ואומרת: הרב, "אפשר לדבר בצד?", כיוון שכולם מסתערים, זה רוצה לשאול, וזה רוצה לשאול ולפעמים אדם לא רוצה שישמעו את דבריו. פנינו הצידה, ואז היא מתפרצת בבכי ואומרת, "אני אישה ערירית, אני יכולה לדעת איפה אני יכולה להיות בליל הסדר. יש לי מה לאכול, אך אין לי עם מי". אמרתי לה: "אל תדאגי, תבחרי בין שתי אופציות: אם את רוצה במסגרת משפחה, אני נותן לך שיק פתוח, הנה אשתי, נדבר איתה ונסגור עניין. אם את רוצה במסגרת סדר ציבורי, אבל כולל את כל החג, כל היום ולילה, תגידי לי, ואני אתן לך את המידע הזה". היא בחרה, היא לא רצתה אירוח רק לליל הסדר, היא רצתה לכל החג. הפניתי אותה לרב אחד שמארגן ליל סדר ציבורי מתחילה ועד סוף, יום שלם, והיא הלכה בשמחה להירשם לשם. כך שעלינו לזכור שיש לתת את הדעת לא רק לסיפוק הצרכים החומריים, אלא לסיפוק הצרכים החברתיים והנפשיים שלפעמים חשובים פי כמה.

לשמח את הזקנים

מזה שנים רבות שהרבנות המקומית והמועצה הדתית מפרסמים מידי שנה מודעות על ביקורים מאורגנים בבתי חולים ובבתי אבות, ושם אנו נותנים להם בפורים משלוח מנות. כמובן שהם לא זקוקים למשלוח המנות הזה, וכן אף שאני אישית אינני רקדן לחלוטין, כי יש לי שתי רגליים שמאליות, אך אני רוקד בפניהם, ובמאור עיניהם יורדות דמעות שמחה, וזה שווה הכל.

המשך בעמ' הבא...

העלון מוקדש לרפואתו של

ר' איתן ב"ר יחיא אהרן יצ"ו

נדבת הבן יפרח אהרן הי"ו

הליכות עם ישראל-עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא 2, קריית אונו, ת.ד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

מכון תורני לחקר מנהג העדות

שבתות עיון וירחי כלה

כולל אברכים

ארגון "אשת חיל"

בית מדרש לדיני הממונות

המרכז העולמי למשפט התורה

”משנה תורה” בעקבות “המישה חומשי תורה” הרב ד”ר אדיר דחוח-הלוי יצ”ו

לבוז בהיכל המלך

הרמב”ם מומשיך ומבאר שם, כי מחמת עמקות וסודיות בריאת העולם ומעשה בראשית, נאמרו הדברים בתורה במשלים וחידות ודברים סתומים מאד, כדי שרק הנבונים הראויים לבוז בהיכל הדעת - בהיכל מלך מלכי המלכים, יצליחו להבינם ולהתענג על עריבותם, וזה לשון הרמב”ם שם:

[ומחמת גודל הדבר [מעשה בראשית] ומחמת חוסר יכולתינו להשיג הדברים הגדולים כפי שהם [גם בימינו נחלקים החוקרים בשאלה כיצד נברא העולם, ורוב דבריהם הם בגדר השערות], נאמרו לנו הדברים העמוקים, אשר הזקקה החכמה הא-להית להודיענו אותם [אחרת לא נדע שהוא מצוי, ואי ידענוהו ז' תרגע מהבנת המצוות המעשיות וקיומן בשלמות] כמו שאמרו ז”ל ‘להגיד כח מעשה בראשית לבשר דום אי אפשר’, לפיכך אתם לך הכתוב ‘בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים וכו’, [...] וכבר ידעת דבר שלמה ‘רָחֹק מֵהָ שָׁמַיִם וְעֵמֶק עֵמֶק מִי יִמְצְאוּ?’ [קהלת ז, כד].]

בעקבות חמשה חומשי תורה

דרכו של ה' יתעלה בחיבור ובסידור התורה וענייניה, מלמדנו על האופן שבו אנו צריכים ללמוד גם את התורה שבעל-פה, וכך אכן פעל הרמב”ם, הוא הלך בעקבות דרכיו והנהגותיו של ה' יתברך, ואף הוא פתח את ספרו המופלא “משנה תורה” במדעי הטבע ומדעי הא-להות. רק לאחר חיבור ספר שלם שעוסק בהקניית השקפות ודעות נכונות הוא ספר המדע, רק לאחר מכן, הרמב”ם פונה לבאר את שאר המצוות המעשיות.

ברם, ספרי הפסיקה “ארבעה-טורים” ו”שולחן-ערוך” וכל שאר ספרי הפסיקה שבאו בעקבותיהם, פותחים את ספריהם מיד במצוות המעשיות. אולם תורת רבנו משה לא כן, לדעת רבנו קיום מצוות ללא גיבוש השקפות נכונות וללא הבנת יסודות התורה, איננה הדרך הנכונה העולה בית א-ל. אדם שמבקש להגיע לשלמות דרכו ומצוי, וחברה שרוצה להגיע לשלמות תקינותה החברתית, כולם חייבים להכיר ולדע את ה' יתעלה. דרכו של הרמב”ם היא, אפוא, דרך השלמות, הדרך היחידה שבה נצליח למלא את ציווי השם ממלכת כהנים וכו' קדוש, אור היהודה ואור לגויים. ולכן רבנו פותח את ספרו “משנה-תורה” בספר המדע הוא ספר הדעת.

ואין ספק, שבראות כל העמים והשרים את יפיה, נזכה לחזות במימוש הבטחת ה', וכל העמים והעדות יראו ויבינו את דרך האמת של רבנו הגדול, את חכמת התורה האמתית, את איזוניה העדינים המופלאים, את יושרתה ואהבתה לאמת - או אז יסורו מרע באמרו: ‘אֲךָ שָׁקַר נִחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ הַבֵּל וְאֵין בָּם מוֹעִיל’ (ירמיה טז, יט), ואף יעשו טוב באמרם על דרכו של רבנו הגדול: ‘שֶׁל עֵם חָכְם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגְּדוֹל הַזֶּה’ (דברים ד, ו).

תודה לחברי ושותפי היקרים ללימוד תורה הנבוכים, שלמה שוקר ושמוען צדוק הי”ו, שהעניקו לי השראה לכתיבת מאמר זה. יבורכו ממקור הברכות!

בהקדמתו לספרו “מורה הנבוכים”, הרמב”ם מבאר מדוע התורה פותחת בבריאת-העולם, ואינה פותחת מיד בלימוד המצוות המעשיות. שהרי מעטות מאד הן המצוות שיש בספר בראשית, ורק לאחר הקדמות מרובות, התורה מתחילה לבאר אט-אט את המצוות המעשיות.

הסיבה לכך לדעת הרמב”ם היא, שמצוות התורה אינן יכולות למלא את ייעודן בשלמות אלא לאחר שגיבושו לאדם מושגים מושכלים על מהותן ותכליתן, וידעת רוממות הפצצה שציווה אותנו בהן. הוזה אומר, כדי להמציא ימלאו את ייעודן בשלמות, על האדם להכיר במציאות של ה' יתעלה ולהשיג כפי יכולתו, ורק לאחר מכן יהיה ערך לקיום המצוות. זאת ועוד, לפי הרמב”ם לא ניתן להכיר ולהשיג את ה' יתעלה, לפני שלומדים הקדמה נוספת והיא הורקנוס, ובשני מבחנים שמציגה המשנה מראה רבן יוחנן בן זכאי כיצד עולה תשובתו של רבי אלעזר בן ערך על תשובות שאר חבריו.

לכן התורה פותחת בבריאת העולם, כלומר בלימוד מדעי הטבע (=מעשה בראשית) כדי שמתוכו נלמד על מציאותו ודרכיו של בורא-עולם. רק לאחר שלמדנו שה' יתעלה מצוי ולמדנו על חובתנו כלפי השם ככל יכולת האדם, התורה ממשיכה ומלמדת אותנו בכל ספר בראשית השקפות ודעות נכונות: אם בתחום המוסר ודרך-ארץ, ואם בתחום ידיעת-השם והבנת דרכיו ואופני הנהגתו, ורק לאחר מכן התורה פונה ללמדנו את המצוות המעשיות בשאר ספרי התורה.

לשון הרמב”ם במורה

עתה נעיין בלשון הרמב”ם בהקדמתו לספרו “מורה הנבוכים”, ונראה כיצד למדנו עניין נפלא זה, וזה לשונו (עמ' ה): “לא תראה כי יתעלה זכרו, כאשר רצה להביאנו לידי שלמות ותקינות מצבי חברתינו במצוותיו המעשיות, אשר לא ייתכן זה אלא לאחר מושגים מושכלים”. כלומר, המצוות המעשיות נועדו להביאנו לידי תקינות ושלמות מצבי החברה, אך אלה לא יושגו אלא לאחר קניית מושגים מושכלים, מה הם, אפוא, אותם “מושגים מושכלים”? נעיין בהמשך דברי הרמב”ם שם:

”תחלתן, השגתו יתעלה כפי יכולתינו [לדעת להכיר ולהשיג את המצצה ושהוא מצוי כדי שנשמור את מצוותיו], אשר לא ייתכן דבר זה כי אם במדע הא-להי, ולא יושג אותו המדע הא-להי אלא לאחר מדעי הטבע, כי מדע הטבע תוחם את המדע הא-להי וקודם לו בזמן הלימוד כפי שנתבאר למי שעניין בכך [ראו מו”א, לד], ולפיכך עשה יתעלה פתיחת ספרו [100- התורה] במעשה בראשית שהוא מדע הטבע כמו שבארנו”.

מושג מושכל ראשון הוא לידע את השם, להכיר במציאותו ולהבין את חובתנו להשתדל ולהתאמץ ולהשיגו ככל יכולתנו במשך כל ימי חיינו. ברם, לא ניתן להגיע להכרת מציאותו ולדע אותו בהבנת דרכיו ואופני הנהגתו, אלא לאחר לימוד מדעי הטבע, מפני שרק מצוי מתרוממים להבין ולדע שהוא מצי, קהם לומדים על דרכיו ואופני הנהגתו, והם גם השער למדעי הא-להות. מסיבה זו ה' יתעלה פותח את ספר התורה בספר בראשית שעוסק בראשיתו בבריאת-העולם, ורובו עוסק כאמור בלימוד דעות והשקפות נכונות שהן השערים למדעי הא-להות ולידיעת השם.

מבחנו של החכם

נקודת מבחן ייחודית יש לאדם החכם. דווקא בגלל חוכמתו ומעלתו עשוי הוא להיכשל.

הדוגמה המפורסמת לכך היא כמובן סיפורו של שלמה המלך, החכם באדם, אשר בסוף ימיו נכשל ואף גרם נזק אדיר לממלכה. מפעל ארוך שנים של קודמיו: שמואל שאול ודוד, ירד לטמיון בשל טעותו. שמואל קיבל לידי הנהגה של עם ששקע ונסחף אחרי רבים ממעשיהם המתועבים של עמי האזור. הוא עמל במסירות גדולה לבקר בכל מקום ולקרב את כולם לעבודת שמים הטהורה. שאול ממשיך במפעל זה לצד תפקידו לגיבוש כל חלקי העם, אנחנו שומעים שפעל לביעור האבות והיידעונים (שמואל א', כח, א), ודוד שומר על הישגי קודמיו ומכין את הקמת המרכז המאוחד לעבודת שמים בעירו ירושלים.

שלמה המלך התיר לעצמו לשאת נשים רבות מאוד, שרובן הגדול נוכריות שגיירן (רמב”ם, הלכות איסורי ביאה יג, יד-יח) ובסוף ימיו נשיו חזרו לעבוד עבודה זרה ואף בנו במות לאילייהם השונים בממלכה (מלכים א' יא, ט-י). בכך נהרס כל מפעל טיהור הממלכה וחזרו מרכזים איליים להטעות את פשוטי העם.

מה הביא את שלמה לכישלון גדול זה? חז”ל ביארו לנו שחוכמתו הכשלתו! לאחר שידע שזכה לחוכמה גדולה, סבר שיוכל להתיר לעצמו ששארה תורה כל עוד ישמור את מטרת אותו ציווי. התורה פירשה שאיסור ריבוי נשים למלך בא למנוע מצב שיסירו נשים אלו את לבו (דברים יז, יז), סבר שלמה שיוכל לקדם את השפעתו על אומות העולם בנישואי נשים רבות מהעמים השונים ובעזרת חוכמתו ישתלט על השפעת נשיו ויישמר מהן אם ישים לב למטרת התורה שלא יסור לבבו. יתכן שגם הצליח שנים לא מעטות בכך (חלק מהמדרשים טוענים שכבר בראשית ממלכתו בת פרעה השפיעה עליו לרעה, וחכמי ישראל בעזרת אמו ניסו לעצור את השפעתה הרעה עליו, ראה ילקוט שמעוני משלי, לא, תתקסט), אך לעת זקנת שלמה, כשכוחותיו כבר אינם לרשותו גם אם מבין הוא את אשר עליו לעשות, לא תמיד יש לו את הכוחות להילחם ולהיאבק במספר כה

גדול של נשים, ואז הן הטו את לבבו (מלכים א' יא, ד).

מעשה אחר מצאנו בתקופת התנאים של ימי החורבן. רבן יוחנן בן זכאי מתאר את מעלתם של חמשת תלמידיו המובחרים (אבות ב, י-ב). הוא מוצא שכישרון הזיכרון של רבי אליעזר בן הורקנוס מעניק לו יתרון שחופך אותו לעדיף מארבעת חבריו גם יחד. אלא שלאחר מכן הוא מוסיף ואומר שרבי אלעזר בן ערך בחוכמתו הגדולה יכול להיות עדיף על שאר חבריו כשבהם גם רבי אליעזר בן הורקנוס, ובשני מבחנים שמציגה המשנה מראה רבן יוחנן בן זכאי כיצד עולה תשובתו של רבי אלעזר בן ערך על תשובות שאר חבריו.

גם כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי ונכנסו תלמידים אלו לנחמו, לא הצליח אחד מהם לנחמו אלא רבי אלעזר בן ערך (אבות דרבי נתן יד, ו). גם סופו של רבי אלעזר בן ערך לא היה מזהיר, אין אנחנו מוצאים שמעות רבות מפיו לעומת חבריו שכל המשנה מלאה במאמריהם, וסיבת הדבר מפורשת בדברי חז”ל (מסכת שבת קמזב, קהלת רבה ז, ז).

לאחר פטירת רבן יוחנן בן זכאי פנו וקבעו תלמידיו את מקומם ביבנה עיר החכמים שבחר רבם. לעומתם, רבי אלעזר בן ערך פנה לאמאוס בעצת אשתו שנמשכה למרחצאות המשובחים שהיו בה. אמנם רבי אלעזר התלבט בפניה כיצד ישמור שם על חוכמתו, אך תשובתה הייתה שדווקא בשל פְּרָסוּם חוכמתו יבואו התלמידים אליו בכל מקום שיבחר לגור ולא יחסרו לו תלמידים. התלמידים לא הגיעו וחוכמתו של רבי אלעזר אכן הלכה ונשתכחה עד שלאחר שנים כשהזדמן לו לקרוא בתורה בפרשת “החדש הזה לכם...” טעה וקרא בצורה משובשת: החרש היה לבם, טעות שמסמלת בצורה ציורית את הפסדו הגדול.

חוכמה, אם כן, היא מתנה גדולה שזוכה בה אדם וצריך לשקוד על פיתוחה, אבל לא פחות מכך צריך לדעת לשמור עליה, שכן אדם לבדו ללא דיבוק חברים חכמים העוסקים בעבודת שמים, יישחק ויאבד את מעלתו.

המשך: המסרים והתובנות הגלומים בליל הסדר מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

לאחר מכן, כאשר אני הולך לקיים את סעודת הפורים עם המשפחה, אני כבר מרגיש אחרת, אני מרגיש שאני נמצא בעולם שהתחברתי עם כולם. אני לא מרגיש שאני נמצא בעולם אחד והם בעולם אחר. וב"ה באירוע זה משתתפים בחורים צעירים וזקנים ממש כאמור. וב"ה זה לוקח לנו בערך כשעתיים ומשהו כל יום פורים. כך שהסיעוד הנפשי, הסיעוד האישי, הוא דבר גדול מאוד. וביקשו מאיתנו בבית הקשיש, שהם רוצים לכבוד פסח שנלווה אותם בשירה ובדברי תורה, ואכן באנו לשם, והם היו כל כך שמחים, ומדוע? כי הזקנים יש להם תחושה כאילו אבד עליהם הקלח, כאילו הם נמצאים באיזה שהוא מוסד סגור. אבל למן הרגע שאנו באים אליהם, הם מרגישים שאנחנו חלק מהם, וזה נותן להם חיים. זה נותן להם יכולת להחזיק מעמד. לכן, טוב לתת תשומת לב למבט ולהיבט הזה של העניין. זהו הענין הגלום בפתיח, כולנו עניים, כולנו מאוחדים, כולנו רוצים להיות עם הגון שמסייעים זה לזה.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

כאשר אנו מתחילים לקרוא את ההגדה, ההגדה מעמידה את הילד (דור המחר) במרכז. כמה תענוג לשמוע מההזמנות שהם עומדים ואומרים את שאלות ה"מה נשתנה". ההלכה קובעת בענין זה דבר מאוד מעניין, מי שאין להם בנים, כי נניח שבניהם גדולים והם לא נמצאים כאן, אלא הם נמצאים הרחק והם עצמם גדולים ומבוגרים. האם הם צריכים לשאול מה נשתנה? או שמא "מה נשתנה" נועד רק לילדים קטנים ולא בשביל מבוגרים? קובעת ההלכה, אם אין מי שישאל, שואלים המבוגרים, ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה את זה. כי אנו רוצים לומר, שבליילה הזה כל אחד ואחד מאיתנו יתנהג באופן אמיתי, לא לדקלם, לא להיות פורמליסטי, אלא "לפיך חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא עתה יצא ממצרים" - והזדהות מלאה עם אבותינו. זוהי אפוא מערכת הגירויים של "מה נשתנה". וכמוכן כשיש מישהו שמנהל בתבונה את הליל הסדר הוא לא נותן לעסק הזה להתפרק. אבל הדגש הוא לא להיות פורמליסטים, לומר את קטעי ההגדה אבל לפתח, להמחיש ליישם, להסתכל על האקטואליה מבעד לאותם הקטעים.

שלשלת הדורות - קשר והזדהות

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' א-להינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים, ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

לאחר שאומרים "מה נשתנה" אז אנחנו מתחילים להשיב, ומה אנו אומרים? "עבדים היינו לפרעה במצרים". מי זה "היינו"? היה צריך לומר, עבדים היו אבותינו לפרעה במצרים. אלא ההזדהות שלנו עם אבותינו היא מוחלטת, זה לא הם ואנחנו, זה אנחנו והם. "היינו", אם הם היו עבדים, אנחנו היינו עבדים. וכאן מונח המסר על המצב האקטואלי, אבותינו היו בגלות, מי באירופה, מי באסיה וסבלו ואנחנו סבלנו כמותם. אנו יודעים איך הדור הצעיר מחונך, ואם היה מתחנך, בוודאי היה נראה הרבה יותר טוב. אבותינו היו חלוצים בבניין הארץ, והחלוציות שלהם היא שלנו, ואנחנו זה שלהם, אנו ממשיכים את דרכם, ואז הראייה היא אחרת. לא ליצור חלילה פערים בין הדורות,

אלא ליצור המשכיות והזדהות, זוהי המגמה והמטרה העמוקה של ליל הסדר. לא רק לטפח את חזון הגאולה, אלא לרתק את השלשלת בין דור האתמול ובין הדור של היום כדי להכין את דור המחר. משום כך ליל הסדר לא נעשה בבודד אלא בחבורה. וככל שהחבורה יותר גדולה כך המסרים החברתיים והחזותיים הם יותר גדולים.

הצלה ממצרים - הצלה לדורות

"עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו השם א-לוהינו משם", את מי פרעה הוציא? לא רק את אבותינו לפני אלפי שנים אלא אותנו, כי אנחנו זה הם והם זה אנחנו, "ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים", שימו לב, עכשיו אנו חוזרים לקרקע המציאות-הריאלית, מפני שמסבירים: לא סתם אמרנו "עבדים היינו", ולא סתם אמרנו "יוציאנו", למרות שאנו יודעים שאבותינו הם שהיו עבדים, ולמרות שאנו יודעים שאבותינו הם שיצאו ממצרים, אבל אנחנו זוכרים: "אילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים". וכאן הילדים וכן המבוגרים שואלים, וכי מי אמר לך שאם הא-לוהים לא התערב בצורה מאוד אקטיביסטית בשידוד מערכות טבע עדיין היינו משועבדים לפרעה במצרים? אולי השלטונות ברבות הזמנים במצרים היו מתחלפים עד שאחרי מאות בשנים היה קם מלך חסד והיה מוריד את העול מעלינו?

זוהי שאלה מצויינת ויש להתמודד איתה וחשוב להשיב עליה מספר תשובות, כמובן שאנחנו לא קבלני הצלחות, אבל אפשר לנסות כאמור להשיב. דעו לכם, שגם אם המצרים ברבות הדורות היו מסלקים את עול העבדות מעלינו, עדיין היינו מתבוללים בגלל שכבר נחשפנו לתרבות המצרית, והתבוללות זו אין לך שעבוד יותר גדול ממנה. כמו כל קבוצה לאומית, בעלת תרבות מסויימת, בעלת "אני מאמין" מסויים, שחלילה נטמעה ואיבדה את תרבותה הייחודית. ראו כיצד אנחנו גאים ומאושרים שיהדות רוסיה עלתה לכאן. הם בעצמם מאושרים. אם חס וחלילה היו עוברים עוד כמה דורות, הם היו נטמעים בגולה. באין ארץ ישראל, באין תרבות יהודית, אז גם אם לא היו משועבדים בעבודה קשה, כל הייחוד שלהם היה הולך לאיבוד, ומשום כך אחת התשובות לשאלות הללו, "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", כלומר שעבוד רוחני.

ונניח שבאמת היינו יוצאים ממצרים ברבות הדורות, קרוב לזוודאי שמרכז חיינו היה העניין הלאומי הפשיסטי. אבל העובדה שיצאנו על רקע של מאבק אדיר כנגד גורמי רשע, היא זו אשר שמה במרכז חיינו את המוסר, את היושר. כמה הלכות יש בתורת ישראל המסעירות אותנו: ואהבת את הגר, שלא לענות את הגר, מדוע? כי גרים הייתם בארץ מצרים. ז"א היציאה הזו באה לומר, שזה לא היה רק מאבק כנגד רשעים ששיעבדו אותנו, אלא נגד שיטות הרשעות והרשע. יצאנו לא רק כדי לנשום, אלא כדי לחיות. יצאנו כדי לפתח אומה שהיא אנטי תזה לרשע: אומה של צדק, אומה של יושר, אומה של מוסר, משום כך ישנה חשיבות גדולה מאוד להצלת אבותינו ממצרים, שללא אותה הצלה עדיין היינו משועבדים להשקפות עולם רעות ונכזבות. ולכן, "אפי' כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

כנגד ארבעה בני דברה תורה

מעניין מאוד כיצד אנחנו מנסים לגלגל את האגדה תוך מתן תשומת לב לבנים השונים, לבל ידח מאיתנו נידח. הבן שנראה לנו כרשע, אסור חלילה להרחיקו, אלא עלינו להיות קשובים לדבריו. ולא רק ביחס לנדמה בעינינו כרשע, גם אותו הבן שאומרים עליו, 'עזוב כבר לא יצא ממנו שום דבר', "שאינו יודע לשאול". אין להתיימש ממנו, אלא "את פתח לו". להיות הורים, מחנכים, אהבים, שיודעים לסלול מסילה לכל בן, כל אחד עם עולם האיפיונים שלו, כי ליל הסדר זה ליל המשפחה, ליל האחדות, ליל קירוב הלבבות. ובדרך זו מספרים את ההגדה בשביל כולם.

הודיה לה' יתברך

לאחר שמספרים את ההגדה למען כולם, הגיעה העת להודות לקב"ה, ואז אנו פותחים ואומרים, כמה מעלות טובות למקום עלינו? כלומר, באמת כל הכבוד שהקדוש ברוך הוא עשה לנו רשימה כזאת וכזאת. אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, דיינו. מה ביאור המלה דיינו? האם באמת ניתן להסתפק רק ביציאה ממצרים ולא בהגשמת שאר ייעודנו כאן בארץ ישראל? בוודאי שלא. אלא דיינו משמעותה לחייב אותנו להודות לשם, עבור כל חסד וחסד. "אילו עשה בהם שפטים ולא עשה באלוהיהם דיינו. אילו עשה באלוהיהם ולא הרג בכוריהם, דינו. אילו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם, דינו. אילו נתן לנו ממונם ולא קרע לנו את הים, דינו. אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דינו". וכך אנו מגלגלים ומתארים את כל תקופת המדבר, "סיפק צרכינו במדבר 40 שנה. האכילנו את המן, נתן לנו את השבת. קרבנו לפני הר סיני. נתן לנו את התורה. הכניסנו לארץ ישראל. בנה לנו את בית הבחירה". ז"א, אנחנו בליל הסדר מתייחדים עם כל המאפיינים של הגאולה היהודית, לא רק יציאה פיזית מעבדות לחרות, אלא הר סיני, תורה, ארץ ישראל, ריבונות, בית הבחירה, בית מקדש כמקור לקדושת החיים. זוהי הכניסה הכוללת שהביאה לנו את הגאולה.

גאולת העבר במבט לגאולת העתיד

בברכת הגאולה "ברוך אתה ה' א-לוהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור". איננה רק על העבר אלא גם על העתיד: "כן, ה' יגאלנו... יביאנו לרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום. שמחים... ושישים... בזבחים וכו'. ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו. ברוך אתה ה' גאל ישראל". כלומר, עלינו לזכור כי בליל הסדר עלינו לא רק להודות על הגאולה שזכינו לה בעבר, אלא לייחל ולקוות לגאולה העתידה, להתפלל עליה, ושנהיה קונקרטיים. אחים שלנו שעדיין נמצאים בגלות, נחשוב עליהם, נתפלל לשלומם שהשם יוציאם מגלות לגאולה. וכן נחשוב גם על המצוקה שלנו כאן, על הכל נחשוב ונתפלל ונייחל לכך שה' יגאל אותנו. אם כך נעשה בעזרת ה', הגאולה לא תימשך זמן רב אלא תבוא במהרה, ובעזרת ה' ניושע ישועת עולמים. תזכו לשנים רבות ולמועדים טובים.

ירחי כלה - קיץ תשע"ח

החלה ההרשמה לירחי כלה קיץ במלון 'קיבוץ לביא' בהשתתפות

מו"ר הרה"ג **רצון ערוסי** שליט"א

מיום רביעי - שבת
כ"ח תמוז - ב' אב תשע"ח
[11-14/7/18]

לפרטים והרשמה:
מוטי צארום - 052-9426613

השמחה במעונם

של הסבים ידידנו
עזרי וצופיה לוי-סרי
וההורים
ערן ורית לוי
באירוסיהן-הנכד
צור הי"ו
שתזכו לראות דורות ישרים
ומברכים.
המאחלים
מערכת אור ההליכות

השמחה במעונם

לסבא היקר
שלמה כהן הי"ו
ולהורים
שלמה ואורנה צובארי
בנישואיהן
מתן עב"ל עינב שתחי'
שיתקיים בהם
בורא עולם בקינן
השלם זה הבנין
המאחלים
מערכת אור ההליכות

כוס ברכות ואיחולים

לידידנו היקר איש רב הפעלים
ר' אברהם חמדי הי"ו ורעייתו **אחובה** מנב"ת
בהולדת הנכדה
בת **לשמעון ותהילה עוזרי** הי"ו
יתן ה' ותזכו לראות בכל יוצאי חלציהם
זרע ישרים מבורך
המאחלים
מערכת אור ההליכות

שמעו ותחי נפשכם

טלפון הלכה יומית ושיעורים חדשים נוספים,
מפי מורינו הרה"ג **רצון ערוסי** שליט"א
079-911-0110

**בית הדין
לדיני ממונות**

בראשותו של

הרה"ג **רצון ערוסי** שליט"א

רב העיר קריית אונת וחסר מועצת הרה"ר לישראל
קורא לציבור הרחב להתדיין

רק ע"פ דין תורה בכפוף לחוק הבוררות.

לפרטים יש לפנות אל מזכיר ביה"ד
בפקס: 1533-5351119

או באמצעות פנייה בכתב לבקשת בוררות, בציון פרטי הצדדים המלאים והמדויקים, לכתובת:
בית הדין לדיני ממונות, ת.ד. 211 קריית אונת 55100
דוא"ל: bdmamonot@gmail.com

לְכֹנּוּ אֶל יוֹסֵף, אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ

בס"ד יום ה' י"א אב תש"ו לכבוד מורי ורבי הרב יוסף קאפח האם מי שהוא תימני שאמי יכול להחליט שהוא עכשיו בלאדי ולנהוג את כל מנהגי הבלאדים (לפסוק על פי הרמב"ם, להתפלל בנוסח בלאדי וכדו')?
ת. הואיל ונוסח תימן המקורי הוא בלדי, והואיל ובני תימן קבלו[ן] עליהם פסקי הרמב"ם כפי שכתבתי במבואי למשנה תורה, לפיכך רשאי.
2. תימני (או ספרדי) שמתפלל בביהכ"ס אשכנזי האם מותר לו לשבת במקום שהקהל עומדים (לשבת - בקדיש, או ברכו וכדומה)?
ת. לעולם אל ישנה אדם עצמו ממנהג המקום ויעמוד

במקום שהם עומדים, אך אם הדבר נגד ההלכה כגון שהם יושבים ומדברים בעת החזרה אל ישוב ואל ידבר.
3. האם מותר לומר קדושה דיוצר או קדושה של ובה לציון ביחיד או שחייבים לומר זאת עם הקהל?
ת. אינו רשאי לאמרן יחיד לפי פסק הרמב"ם אלא רק בצבור.
4. תימני שמתפלל אצל אשכנזים האם מותר לו לעלות לתורה (בגלל השינויים בין ספר תורה אשכנזי לבין ספר תורה תימני)?
ת. לפי הוראת מהרי"ץ אינו מותר לכתחילה.
5. אם אסור לתימני לעלות לתורה אצל אשכנזים, מה יעשו בבית כנסת אשכנזי שיש בו רק כהן אחד והוא תימני האם מותר לו במקרה כזה לעלות לתורה (וכן אם יש רק לוי אחד מה

שו"ת מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

מתוך אתר "מורשת" www.moreshet.co.il ואתר "נצח ישראל" www.net-sah.org

ש. ירקות שנאפו בתבנית זכוכית/פיירקס בשרית שאינה בת יומה על תבנית ברזל/אלומיניום חלבית שאינה בת יומה מה דין הירקות והתבניות?
ת. התבשילים מותרים בדיעבד, ואת הכלי יש להכשיר.
ש. מדוע חייב אדם להתרחק עד הקצה השני דווקא במידת הכעס והגאווה, והאם יש קשר בין שתי מידות רעות אלו לפי רבנו?
ת. הכעס מקורו לא רק במזג רתחני, אלא בהתייחסות האדם אל עצמו, שהוא הכל, ומי יפר דבריו, או לא יכבדו. ולכן אמרו חז"ל גם על הכעס, וגם על הגאווה, שהיא דוחק את השכינה, כאילו הוא מתעלם מה', הוא אדון העולם, וכולם חייבים לו את חייהם.
ש. אדם חתך במזיד שקית זבל. היתוך במקום המקווקו. את השקית שם בפח כדי שיזרקו בשקית את האשפה.
האם מותר בשבת לשים את האשפה בשקית זבל?
ת. המחתך נייר או ניילון או עור לפי מידה מסוימת, עובר על איסור תורה, ומעשהו

אסור בהנאה, וגזרו שוגג אטו מזיד רק עד מוצאי שבת.
נחלקו פוסקי ההלכה אם גם מחתך נייר או ניילון מנוקבים, הם בגדר מחתך האסור מן התורה, או מדרבנן, ואם האיסור מדרבנן, אסור בהנאה רק כשהזיד, ורק עד מוצאי"ש.
ש. מבחינת כריכת הרצועות של תפילין יד, האם בני העדה התימנית כורכים באופן שונה? לדוגמא: בסרטונים אני

היא אשה ולא גבר, ונראה שאולי היא לא תברך ברכה זו?
ת. אשה אינה חייבת בברכות השחר, אך היא רשאית לברך הברכות שאין בהן אשר קדשנו וציונו. וברכת המכין מצעדי גבר כוללת אשה, כי דיברה תורה ודיברו חכמים בלשון זכר, וכוונתם גם לנקבה.
ש. הרמב"ם פסק בה"ל ע"ז פ"ו שצריך יהודי "שלא לחבב דבר מדבריהם" של הגוים, ונראה שק"ו שצריך שלא יחבב את הגוים עצמם (ואפילו במחשבה - "לא יהיה להם חן בעיניך"). אבל מצד שני ישנה משנה מפורשת: חביב אדם שנברא בצלם. היאך שני מקורות אלו תואמים אחד את השני?
ת. חביב אדם שנברא בצלם, כל אדם, כי הוא נברא בצלם אלקים. להוציא בני אדם שהשחיתו את צלם אלקים שלהם, עיי' ע"ז או עיי' זימה נוראה, שפייד נוראים וכיו"ב.
ש. האם מותר לאשה ללכת לים במקרה שיש שם מציל גבר?
ת. לא, רק בחוף בלתי מעורב שיש שם מצילה.

חביב אדם שנברא בצלם, כלאדם, כי הוא נברא בצלם אלקים. להוציא בני אדם שהשחיתו את צלם אלקים שלהם..

רואה לפעמים שכורכים סיבובים ולפעמים אני רואה שסופרים גם את החצי בהתחלה ואז 6 סיבובים והוספת החצי האחרון. שאלתי נובעת מכך שאני רוצה להניח כפי שאבי וסבי הניחו.
ת. מספר הכריכות על הזרוע אינו תלמודי, ולא נזכר ברס"ג ולא ברמב"ם, ולא בסידורי תימן הקדומים, וגם